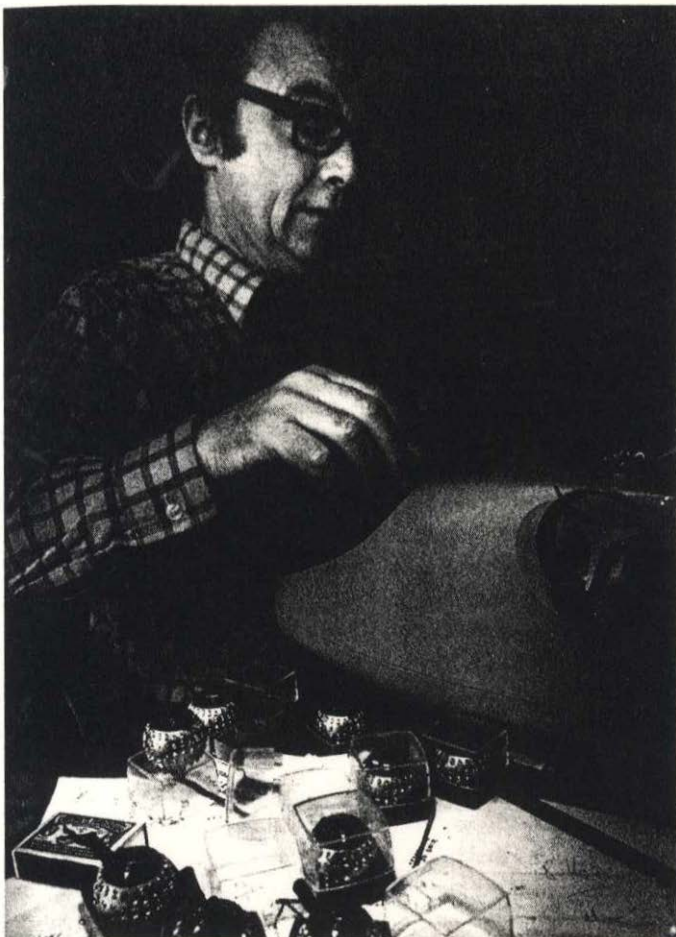

Mooi dood is ook mooi

Karin Evers, *Bert en het beeld*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2000. 192 blz.; ill.; f45,-; isbn 90 234 3794 2; Hans Renders, *Braak. Een kleine mooie revolutie tussen Cobra en Atonaal. Met een facsimile-uitgave van het tijdschrift*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2000. 427 blz.; ill.; f59,90; isbn 90 234 3948 1.

De tentoonstelling *Bert en het beeld*, die enige tijd geleden in het Cobramuseum was te zien, maakt duidelijk hoezeer de vooruitstrevende kunst uit de jaren vijftig inmiddels is geaccepteerd. Wat daar te zien was, is mooi op een algemeen aanvaarde, weinig gecompliceerde manier. De blote kont der kunst is fraai ingelijst, goed uitgelicht in dat gebouw met veel glas en indirect daglicht, op een steenworp afstand van de snelweg en tussen twee parkeergarages in Amstelveen.

Kun je veel verder weg raken van de geest van Kopenhagen, Brussel, Amsterdam? Het Cobramuseum is zowel een indicatie van de 'overwinning' van de toenmalige avantgarde, als van de inkapseling ervan.

Bert Schierbeek uit *Bert en het beeld*

Kunst kan niet eeuwig jong blijven en Amstelveen is misschien wel een heel geschikte plek om oud te worden. Er is overigens niet veel aan te merken op *Bert en het beeld*. Het is een mooie tentoonstelling en een aangename aanvulling op het gelijknamige boek van Karin Evers.

Bert Schierbeek was, met Lucebert, de meest visueel ingestelde van de Vijftigers. Typografie was een integraal onderdeel van zijn werk, en hij wist veel te halen uit zijn IBM-schrijfmachine met 11 bolletjes. Zijn werk inspireerde

beeldende kunstenaars, en andersom. *Bert en het beeld* is een verzameling van dergelijke wisselwerkingen met in de marge het biografisch getinte verhaal van Karin Evers. Dat verhaal is overigens niet steeds even interessant, want alleen bewonderde en bewonderende kunstenaars komen aan het woord, en aan een hagiografisch karakter valt dan ook nauwelijks te ontkomen. Een vrij willekeurig voorbeeld: 'Bert vond ik een geweldig aimabele man. Altijd open, altijd vol belangstelling', aldus Jan Sierhuis.

Karin Evers heeft haar verhaal als het ware geannoteerd door de illustraties, waardoor de lezer constant wordt gestimuleerd om door het boek te bladeren. De vormgeving is daarbij zeer nadrukkelijk en vestigt de aandacht vrij agressief op zichzelf. Dat is gewaagd en volgens mij gelukt: in *Bert en het beeld* zijn tekst en beeld sterk genoeg om het tegen de felgekleurde pagina's te kunnen opnemen.

Bert Schierbeek keek erg goed naar de schilderijen waar hij over dichtte. Soms komt hij zelfs in de buurt van de verklarende traditie van de emblematiek, bijvoorbeeld in zijn gedicht bij twee enorme doeken van Ger Lataster:

met een brede zwaai
 gooit hij
 de ruimte open:
 veel kleurig
 associatief verband
 de ene kleur
 haalt de andere aan
 want hij zegt: 't is alles één

Dit leest als een uitleg van een anderszins ontoegankelijk schilderij, en zo gaat het vaker. Of de kunstenaars het altijd met zijn interpretaties eens waren, lijkt me de vraag – maar Schierbeeks manier van kijken heeft de kunstenaars zonder twijfel aangesproken en vaak was de samenwerking niet eenmalig. Zijn gedichten beginnen vaak beschrijvend, maar eindigen toch meestal met een poging tot verklaring.

Schierbeeks carrière begon in *Braak*, het kleine gestencilde tijdschriftje uit 1950 waarvan slechts zeven afleveringen verschenen. Dat is niet veel maar achteraf bleek dat

een retoriek, pretentie en agressie die enigszins potsierlijk aandoen wanneer men zich realiseert dat het blad slechts een kleine kring bereikte. Het was de toon van avant-gardistische pamfletten. Wanneer Lucebert *Braak 3* opent, doet hij dat met het doodverklaren van de Nederlandse literatuur. Na een solidariteitsverklaring met Jezus en Lenin, sluit hij af met: 'das ubertier springt luidkeels over mijn ooghaan in mijn rechterhand en likt, klàp, de schaterlach tegen de schoften, diep in de naden van de nederlandse litteratuur die katerogen toe zijn'.

Het valt nu nog moeilijk serieus te nemen. Er zijn vast efficiëntere manieren om de 'litteratuur' de ogen te openen. Deze aflevering was overigens de eerste waarvan Lucebert co-redacteur was, en men krijgt de indruk dat hij de twee oprichters Campert en Kousbroek geheel overdonderd moet hebben (Hans Renders heeft het over een 'allesoverheersend stempel'). Hij vult een relevant deel van dit nummer met een enthousiasme dat suggereert dat hij zijn thuis gevonden had.

Met de komst van Lucebert werd ook grafisch werk geïntroduceerd, en een avontuurlijker typografie dan de eerste twee nummers kenmerkt. Een deel van de geschiedenis van *Braak* is dan ook zeker het verhaal van de opkomst van Lucebert. Zijn bloemrijke typografie en vele illustraties zijn in deze facsimile-uitgave mooi gereproduceerd. Iedereen kan het voormalig onvindbare stenciltje nu in huis halen, het lijkt nét echt. Was het om die illusie te doorbreken dat de paginanummering van het boek

niet ophoudt na de inleiding, maar gewoon doorgaat, in kleine maar duidelijke cijfers onder een rood streepje, dwars door het facsimile heen – soms zelfs dwars door de tekst?

BERTRAM MOURITS